

Rozdział 6

Fundusze pożyczkowe – alternatywne i uzupełniające źródło kapitału dla przedsiębiorstw

Wprowadzenie

Wydawałoby się, że przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą mają szeroki dostęp do różnych źródeł kapitału – poczynając od kredytów bankowych, emisji akcji i obligacji, a kończąc na nowoczesnych formach finansowania, takich jak *crowdfunding* czy „aniołowie biznesu”. Niestety praktyka i rzeczywistość weryfikują te przypuszczenia i wiele przedsiębiorstw nie kwalifikuje się do skorzystania z żadnego, powszechnie występującego źródła kapitału. Przyczynami tego zjawiska są przede wszystkim słabe wyniki finansowe przedsiębiorstw, posiadanie ujemnych kapitałów własnych czy na przykład prowadzenie działalności nie rokującej na utrzymanie i wzrost przychodów ze sprzedaży, nie wspominając już o niesłychanie wysokiej konkurencji w wielu sektorach i gałęziach gospodarki. To wszystko sprawia, że pomimo obniżanych i wyjątkowo już niskich stóp procentowych na rynku finansowym, znaczna część firm ma utrudniony dostęp do kapitału. Stąd też na znaczeniu zaczyna zyskiwać rola funduszy pożyczkowych¹ w finansowaniu przedsiębiorstw. Celem poniższych badań będzie wykazanie, czy fundusze pożyczkowe aktywnie uczestniczą w dostarczaniu kapitałów podmiotom gospodarczym i stanowią istotną alternatywę dla pozyskiwania środków finansowych z tak tradycyjnych źródeł, jak chociażby kapitały bankowe.

¹ Wzrasta także rola funduszy poręczeniowych, w niniejszym opracowaniu uwaga zostanie jednak skupiona na funduszach pożyczkowych.

6.1. Istota funduszy pożyczkowych

Kodeks cywilny definiuje umowę pożyczki w następujący sposób: „przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości”². Dodatkowo jeżeli kwota pożyczki przekracza wartość 500 zł, to taka umowa pożyczki powinna zostać sporządzona na piśmie, a pożyczkodawca może odstąpić od umowy, jeśli jej zwrot jest wątpliwy z powodu złego stanu majątkowego pożyczkobiorcy. Co istotne, takie uprawnienie nie przysługuje w sytuacji, gdy pożyczkodawca wiedział (lub mógł łatwo uzyskać taką informację) i akceptował złą kondycję finansową pożyczkobiorcy.

Kodeks cywilny nie doprecyzowuje szczegółów udzielania pożyczek, poza określeniem dwóch terminów³:

- roszczenie pożyczkobiorcy o wydanie przedmiotu pożyczki przedawnia się z upływem 6 miesięcy od daty, gdy przedmiot miał być wydany;
- jeśli termin zwrotu pożyczki nie jest oznaczony, pożyczkobiorca obowiązany jest zwrócić pożyczkę w ciągu 6 tygodni po wypowiedzeniu umowy przez pożyczkodawcę.

Pomimo braku szczegółowych regulacji prawnych dotyczących udzielania pożyczek (w tym przypadku tych zaciąganych na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej), w Polsce działają podmioty świadczące tego typu usługi, a wśród nich ważne miejsce zajmują fundusze pożyczkowe.

Zgodnie z przyjętym nazewnictwem, fundusz pożyczkowy jest to wyodrębniony księgowo fundusz, którego podstawowym zadaniem jest udzielanie pożyczek mikroprzedsiębiorcom, małym lub średnim przedsiębiorcom bądź podmiotom podejmującym działalność gospodarczą⁴. Dodatkowo taki fundusz może udzielać pożyczek organizacjom pozarządowym⁵ i innym podmiotom (takim jak np. stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, kluby sportowe, spółdzielnie

² Art. 720. §1, kodeks cywilny, Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. (DzU 1964, nr 16, poz. 93, z późn. zm.).

³ Art. 722 i 723, kodeks cywilny, ibidem.

⁴ *Standardy funduszu pożyczkowego i usługi finansowej (polegającej na udzielaniu pożyczki) Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU)*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011, s. 2.

⁵ Art. 3 ust. 2 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (DzU 2003, nr 96, poz. 873 z późn. zm.).

socjalne)⁶ na cele związane z prowadzoną przez nie działalnością gospodarczą, a także z odpłatną i nieodpłatną działalnością pożytku publicznego⁷. Należy jeszcze raz podkreślić, że fundusze pożyczkowe w Polsce (podobnie zresztą jak i fundusze poręczeniowe) funkcjonują na podstawie ogólnych przepisów prawa (przede wszystkim na podstawie kodeksu cywilnego i kodeksu spółek handlowych).

Istotą działalności funduszy pożyczkowych jest zapewnienie przedsiębiorcom finansowania ich przedsięwzięć w zakresie wykraczającym poza ich własne możliwości, również te dotyczące korzystania z innych dostępnych źródeł. Dzięki temu firmom udostępniany jest kapitał i może być kształtowana optymalna jego struktura⁸. Pojawia się przy tym pytanie, dlaczego przedsiębiorstwa, zwłaszcza te małe i średnie, nie decydują się na korzystanie wyłącznie z kredytów bankowych. Odpowiedź związana jest z efektywnością udzielania kredytów przez banki, ocenianą w jednej z dwóch głównych perspektyw⁹:

- społeczną, a więc odnoszącą się do tego, czy finansowanie firm pozwala na zwiększenie liczby miejsc pracy i dobrobytu,
- prawną, a zatem określającą to, czy działalność banków, która polega na finansowaniu przedsiębiorstw, pozwala na zwiększenie majątku właścicieli banku.

Ze stanowisk tych wynika, że banki kierują się przede wszystkim własnym interesem biznesowym. Dlatego też w sytuacji, kiedy dany podmiot nie spełnia warunków wymaganych przy przyznawaniu kredytu, nie będzie on udzielany. Problem ten widoczny jest zwłaszcza w trakcie występowania kryzysu gospodarczego, który może uruchomić pewne błędne koło¹⁰. Banki redukują wówczas finansowanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw, a czołowe firmy ograniczają działalność, co z kolei prowadzi do istotnego obniżenia produkcji i dochodów w gospodarce. W sytuacji natomiast, kiedy produkcja i dochody gwałtownie maleją, zmniejszają się też zyski i część podmiotów gospodarczych zmuszona jest ogłosić upadłość¹¹. Następnie rosnąca liczba bankrutujących firm pogarsza bilans banków, a te jeszcze bardziej ograniczają udzielanie kredytów, przez co zwiększają spadek aktywności gospodarczej.

⁶ Ibidem, art. 3 ust. 3.

⁷ Ibidem, art. 6–7.

⁸ M. Strużycki, *Zarządzanie przedsiębiorstwem*, Difin, Warszawa 2004, s. 135.

⁹ G. Rytelewska, *Bankowość detaliczna. Potrzeby, szanse i zagrożenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005, s. 221.

¹⁰ J.E. Stiglitz, *Globalizacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 111.

¹¹ P. Dec, *Statistics bankrupt companies in Poland and in the world – the specter of last global economic crisis*, "Global Journal of Advanced Research" 2015, vol. 2, issue 1, s. 287–295.

Pojawia się zatem w takiej sytuacji jeszcze większe pole do działania dla funduszy pożyczkowych i to tym bardziej, że w praktyce nie podlegają one żadnemu specjalnemu nadzorowi¹². Według stanu na rok 2011, 53% funduszy pożyczkowych funkcjonowało w ramach Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU)¹³. Oprócz tego w Polsce niektóre fundusze pożyczkowe są zrzeszone w Polskim Stowarzyszeniu Funduszy Pożyczkowych. Organizacja ta spełnia, co prawda, przede wszystkim funkcje lobbingowe, publikując wyniki działania funduszy, prowadzi wymianę dobrych praktyk pomiędzy funduszami czy też przygotowuje okresowe raporty o funkcjonowaniu funduszy.

W Polsce instytucją wykonawczą i odpowiedzialną na poziomie operacyjnym za budowę systemu funduszy pożyczkowych jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. W tym celu ma ona ściśle współpracować z krajowym środowiskiem funduszy pożyczkowych. Głównym celem organizacji systemu funduszy pożyczkowych jest dalsza poprawa dostępu (przede wszystkim dla mikro- i małych przedsiębiorstw) do zewnętrznych źródeł finansowania – czyli do takiego systemu, który jest zarówno rozpoznawalny wśród społeczeństwa, jak i działa zgodnie z powszechnie obowiązującymi oraz akceptowalnymi standardami.

Do głównych celów rozwoju systemu funduszy pożyczkowych należą¹⁴:

- zapewnienie lepszego dostępu do finansowania, głównie mikroprzedsiębiorcom, *start-upom* i firmom znajdującym się w fazie rozwoju;
- opracowanie i wdrożenie standardów funkcjonowania funduszy pożyczkowych;
- stworzenie i wdrożenie systemu monitoringu;
- zapewnienie nadzoru nad wykorzystaniem środków publicznych;
- zachęcanie samorządów terytorialnych do wspierania funduszy wchodzących w skład systemu;
- opracowanie i wdrożenie systemu weryfikacji oraz podnoszenia kompetencji pracowników funduszy.

Podmioty gospodarcze, świadczące usługi w ramach funduszy pożyczkowych, muszą spełniać ściśle określone warunki. Zalicza się do nich¹⁵:

¹² *Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*, Ministerstwo Gospodarki, marzec 2011, www.mg.gov.pl, s. 6.

¹³ Głównym zadaniem Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw jest rozwój przedsiębiorczości poprzez zapewnienie najwyższej jakości usług w kluczowych obszarach wymagających wsparcia państwa.

¹⁴ *Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych...*, op.cit., s. 10.

¹⁵ *Ibidem*, s. 11.

- prowadzenie działalności pożyczkowej wyłącznie na rzecz mikro-, małych i średnich przedsiębiorców, instytucji pożytku publicznego oraz instytucji ekonomii społecznej;
 - przeznaczanie bezpośrednio z kapitału funduszu nie więcej niż 5% wartości rocznej udzielonych pożyczek na pokrycie kosztów zarządzania funduszem pożyczkowym;
 - przeznaczanie wypracowanego zysku na cele statutowe związane z rozwojem przedsiębiorczości, zachowując odpowiedni poziom kapitałów;
 - zarządzanie kapitałem z uwzględnieniem bezpieczeństwa lokat lub inwestycji kapitałowych, przy czym kapitał powinien być lokowany w bezpiecznych i płynnych instrumentach finansowych, czyli w obligacjach Skarbu Państwa, papierach wartościowych emitowanych przez NBP i depozytach bankowych bądź w jednostkach uczestnictwa funduszy rynku pieniężnego¹⁶ oraz obligacjach komunalnych z gwarancją dojścia emisji do skutku, udzieloną przez bank organizujący emisję;
 - posiadanie wdrożonego standardu organizacyjnego oraz standardu świadczenia usług pożyczkowych zaakceptowanego w ramach systemu, a także działanie na podstawie regulaminu działalności pożyczkowej;
 - prowadzenie ewidencji udzielonych pożyczek, umożliwiającej sporządzenie okresowych (miesięcznych, kwartalnych i rocznych) raportów o aktualnej wartości pożyczek;
 - określenie obszaru terytorialnego świadczonej działalności.
- Ponadto bardzo istotne są wymogi odnoszące się do udzielania samych pożyczek:
- które są oprocentowane na warunkach nie odbiegających od rynkowych bądź na warunkach zgodnych z zasadami udzielania pomocy publicznej;
 - tylko po przeprowadzeniu analizy ryzyka niespłacenia zaciągniętego przez przedsiębiorcę zobowiązania, na podstawie wdrożonej i powszechnie zaakceptowanej metodologii wyznaczania współczynnika ryzyka;
 - wyłącznie za wynagrodzeniem;
 - udzielanych takim przedsiębiorcom, którzy nie znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej¹⁷.

Tutaj zasadne wydaje się określenie powodów atrakcyjności funduszy pożyczkowych wśród przedsiębiorców. Mianowicie do głównych czynników wyboru źródeł

¹⁶ Działających na podstawie Ustawy z dnia 27 maja 2004r. o funduszach inwestycyjnych (DzU 2004, nr 146, poz. 1546).

¹⁷ W rozumieniu wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw (DzU UE, C 244, z 1 października 2004r.).

finansowania wskazanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, które korzystają z oferty funduszy pożyczkowych, należą¹⁸:

- wysokość oprocentowania – rzeczywista roczna stopa oprocentowania (25,0% wskazań),
- małe wymogi zabezpieczenia kredytu (20,19%),
- dodatkowe koszty (17,31%),
- zrozumiałe procedury (14,42%),
- warunki spłaty (12,50%),
- okres oczekiwania na pożyczkę (7,69%),
- brak konieczności deklarowania celu (2,88%).

Niezmiennie zatem na pierwszym miejscu pozostaje wysokość stopy procentowej udzielanej pożyczki. Co także ważne, niekoniecznie brak deklarowania celu pożyczki decyduje o jej atrakcyjności dla przedsiębiorców. Można zatem wnioskować, że podmioty gospodarcze funkcjonujące w Polsce przywykły już do pewnej transparentności swoich działań.

6.2. Standardy funduszu pożyczkowego

W Polsce w ramach Krajowego Systemu Usług Dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw wyznaczono standardy funduszu pożyczkowego i usługi finansowej, polegającej na udzielaniu pożyczki. Podmioty gospodarcze, które planują świadczyć systemową usługę finansową, polegającą na udzielaniu pożyczek, powinny być przede wszystkim zarejestrowane w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw prowadzonym przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości¹⁹. Ponadto podmioty te zobowiązane są do spełnienia wielu wymogów w zakresie potencjału technicznego i ekonomicznego. Przedstawiono je w poniższej tabeli.

¹⁸ M. Pytkowska, *Mikrofinansowe instytucje niebankowe a luka przedsiębiorstw w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2013, materiał niepublikowany, za: *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce, Raport 2012*, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2013, s. 24.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (DzU 2011, nr 112, poz. 656).

Tabela 1. Wymogi ekonomiczne i techniczne dla podmiotów świadczących usługi pożyczkowe

Potencjał techniczny	Potencjał ekonomiczny
<ul style="list-style-type: none"> – posiadanie na terytorium kraju stałego miejsca wykonywania działalności, – dysponowanie wydzielonym pomieszczeniem przeznaczonym do prowadzenia indywidualnych spotkań z podmiotami korzystającymi z usług, – posiadanie wyposażenia biurowego zapewniającego właściwe przechowywanie dokumentacji związanej ze świadczeniem usług, – posiadanie infrastruktury i urządzeń technicznych zapewniających właściwą obsługę podmiotów korzystających z usług oraz łączność z tymi podmiotami i z innymi podmiotami zarejestrowanymi w KSU, – zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na pełny etat co najmniej dwóch osób, – zapewnianie możliwości realizacji usługi finansowej, polegającej na udzielaniu pożyczek przez co najmniej dwóch specjalistów posiadających: <ul style="list-style-type: none"> • w przypadku osób zarządzających funduszem: wykształcenie wyższe (finanse, ekonomia, prawo, bankowość lub organizacja i zarządzanie) bądź ukończone studia podyplomowe lub szkolenia w tej dziedzinie i co najmniej 2-letnie doświadczenie zawodowe w pracy w funduszu pożyczkowym lub poręczeniowym, ewentualnie w instytucji finansowej w rozumieniu ustawy o funduszach inwestycyjnych, na stanowisku co najmniej specjalisty lub równorzędnym, • w przypadku konsultantów: spełnienie wymagań odnośnie wykształcenia, określonych w przypadku osób zarządzających funduszem lub posiadających wykształcenie co najmniej średnie ekonomiczne oraz posiadających co najmniej roczne doświadczenie zawodowe w zakresie usług realizowanych przez fundusze pożyczkowe lub poręczeniowe bądź instytucje finansowe w rozumieniu ustawy o funduszach inwestycyjnych, lub posiadają wykształcenie co najmniej średnie oraz co najmniej 3-letnie doświadczenie zawodowe w zakresie usług finansowych realizowanych przez fundusze pożyczkowe lub poręczeniowe lub instytucje finansowe w rozumieniu ustawy o funduszach inwestycyjnych, – prowadzenie ewidencji zrealizowanych usług i usługobiorców, – posiadanie umowy/porozumienia o współpracy z PARP, – posiadanie regulaminu działalności pożyczkowej ustanowionego przez organ zarządzający funduszu oraz co najmniej roczny plan działalności pożyczkowej, – prowadzenie ewidencji złożonych wniosków o pożyczki oraz udzielonych pożyczek w sposób umożliwiający sporządzanie miesięcznych, półrocznych i rocznych raportów o aktualnej wartości udzielonych pożyczek, – posiadanie określonych na piśmie zasad zarządzania środkami finansowymi funduszu pożyczkowego, dopuszczającymi dokonywanie lokat i inwestycji kapitałowych wyłącznie w depozyty bankowe, obligacje Skarbu Państwa lub komunalne z gwarancją dojsčia emisji do skutku udzieloną przez bank organizujący emisję, papiery wartościowe emitowane przez Narodowy Bank Polski, bony skarbowe, jednostki uczestnictwa funduszy rynku. 	<ul style="list-style-type: none"> – osiągnięcie w poprzednim roku obrotowym przychodu z realizacji usług finansowych, polegających na udzielaniu pożyczek w wysokości co najmniej 50 tys. zł netto, – prowadzenie funduszu pożyczkowego o kapitale w wysokości co najmniej 500 000 złotych, – pokrywanie kosztów funduszu pożyczkowego z przychodów funduszu pożyczkowego w postaci odsetek umownych, odsetek ustawowych, prowizji, środków uzyskanych z lokat i inwestycji kapitałowych, – przeznaczanie bezpośrednio z kapitału funduszu nie więcej niż 5% wartości rocznej udzielonych pożyczek na pokrycie kosztów zarządzania funduszem pożyczkowym, lecz tylko w przypadku, gdy przychody funduszu nie wystarczają na pokrycie kosztów zarządzania funduszem pożyczkowym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Standardy funduszu pożyczkowego i usługi finansowej (polegającej na udzielaniu pożyczki) Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU)*, op.cit., s. 2–3.

Jak wynika z powyższej tabeli, zdecydowanie więcej jest obostrzeń i wymogów dotyczących potencjału technicznego niż ekonomicznego. Brakuje w przypadku tego drugiego wskazania źródeł kapitałów, z których został założony fundusz pożyczkowy. Podmiot udzielający pożyczek powinien również posiadać system zarządzania jakością zgodny z wymaganiami normy PN-EN ISO 9001, w którym uregulowane będą takie kwestie jak²⁰:

- opis pierwszego kontaktu z podmiotem korzystającym z usług;
- sposób udostępniania informacji o innych podmiotach świadczących usługi KSU:
- procedura przechowywania danych o podmiotach korzystających z usług i o zrealizowanych usługach (tak, aby zapewnić poufność informacji i ochronę danych osobowych);
- zasady współpracy pomiędzy ośrodkami w zakresie aktywnego uczestnictwa w działaniach podejmowanych przez KSU lub na rzecz KSU, tworzenia i realizacji wspólnej strategii promocyjnej KSU;
- zasady kierowania podmiotów korzystających z usług do innych ośrodków KSU;
- forma prowadzenia sprawozdawczości na potrzeby Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (czyli przekazywanie do 31. stycznia każdego roku informacji o spełnieniu wymagań w zakresie potencjału technicznego, kadrowego, w zakresie posiadania wdrożonego systemu zarządzania jakością oraz przestrzegania etyki zawodowej i standardu świadczenia usług, z kolei do 31. marca każdego roku przekazywanie informacji o spełnieniu wymagań w zakresie potencjału ekonomicznego).

Bardzo ważnymi wymogami w stosunku do podmiotów planujących działalność w zakresie funduszy pożyczkowych są te dotyczące przestrzegania etyki zawodowej. Ujęto wśród nich tak kluczowe kwestie, jak²¹:

- prowadzenie działalności zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- przestrzeganie zasad wolnej i uczciwej konkurencji, a także równego traktowania wszystkich uczestników obrotu gospodarczego;
- zapewnianie poprawności i jasności sformułowań w zawieranych umowach;
- świadczenie usług z należytą starannością, a w przypadku braku niezbędnej wiedzy czy doświadczenia kierowanie klientów do innego ośrodka, posiadającego taką wiedzę i doświadczenie;

²⁰ *Standardy funduszu pożyczkowego...*, op.cit. s. 3–4.

²¹ *Ibidem*, s. 4.

- zapewnianie poufności informacji uzyskanych w związku ze świadczeniem usług;
- zachowywanie szczególnej ostrożności w formułowaniu zarzutów wobec innych podmiotów;
- dążenie do polubownego załatwiania sporów;
- zapewnianie realizacji usług wyłącznie przez wykwalifikowany personel i dążenie do stałego podwyższania jego kwalifikacji.

Dodatkowo firmy świadczące usługi finansowe polegające na udzielaniu pożyczek powinny²²:

- poprzedzać realizację usług wstępną analizą potrzeb, wymagań czy oczekiwań usługobiorcy, a także oceną możliwości realizacji usługi;
- informować usługobiorcę w przypadku braku możliwości samodzielnego wykonania usługi o możliwości jej wykonania przez inne ośrodki KSU lub też, za zgodą usługobiorcy, pośredniczyć w nawiązaniu kontaktu między usługobiorcą a innym ośrodkiem;
- posiadać metodologię kalkulacji kosztów udzielania pożyczki według jednoznacznych zasad, które są znane potencjalnemu usługobiorcy;
- dokumentować realizację usługi;
- zapewnić wewnętrzną nadzór nad realizacją usługi;
- realizować usługę w oparciu o pisemną umowę z usługobiorcą, która określa w szczególności warunki udzielenia i spłaty pożyczki;
- przechowywać dokumenty związane z realizowanymi usługami i zawartymi umowami, informacje o usługobiorcach skierowanych do innych ośrodków KSU przez okres 5 lat od daty odpowiednio: realizacji usługi, zawarcia umowy lub skierowania usługobiorcy do innego ośrodka;
- przestrzegać wymogów ustanowionego przez organ zarządzający ośrodka regulaminu udzielania pożyczek obejmujących:
 - kryteria kwalifikacji przedsiębiorców oraz podmiotów podejmujących działalność gospodarczą jako potencjalnych usługobiorców funduszu pożyczkowego,
 - zakres przedmiotowy wykorzystania środków pożyczki (z wyłączeniem zakupów konsumpcyjnych),
 - minimalną wielkość wkładu własnego podmiotu wnioskującego o pożyczkę,
 - maksymalną wartość pożyczki wyrażoną w kwocie pieniężnej,

²² Ibidem.

- maksymalną wartość zaangażowania kapitału funduszu w pożyczki udzielone jednemu pożyczkobiorcy i podmiotom powiązanim w rozumieniu ustawy o rachunkowości, nie przekraczającą 10% kapitału funduszu pożyczkowego,
- wysokość oprocentowania i maksymalny okres spłaty pożyczki,
- okres karencji w spłacie kapitału lub odsetek,
- rodzaje akceptowanych zabezpieczeń pożyczki (przy czym spłatę pożyczki zabezpiecza się przynajmniej wekslem *in blanco* wraz z deklaracją wekslową),
- zasady odpłatności za udzielone pożyczki, o ile takie opłaty są wymagane,
- sposób składania i termin rozpatrywania wniosku o udzielenie pożyczki,
- sposób wypłaty pożyczki,
- obowiązki sprawozdawcze pożyczkobiorcy i zasady monitorowania udzielonej pożyczki,
- sposób podejmowania decyzji o udzieleniu pożyczki.

Zgodnie z założeniem, każdy fundusz pożyczkowy powinien być audytowany, i to najlepiej w ściśle określonych oraz regularnych odstępach czasowych, pod względem spełniania wszystkich przedstawionych powyżej standardów.

6.3. Rozwój funduszy pożyczkowych w Polsce

W Polsce sieć funduszy zarówno pożyczkowych, jak i poręczeniowych rozwija się nieustannie od początku lat 90. Fundusze te prowadzą działalność na zasadzie różnych form prawnych, mają także zróżnicowane kapitały i zasięg funkcjonowania. W funduszach pożyczkowych i poręczeniowych kapitał pochodzi głównie z dwóch źródeł: ze środków prywatnych i publicznych, przy czym dokapitalizowanie funduszy ze środków publicznych pochodziło przede wszystkim z Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP), Regionalnych Programów Operacyjnych, inicjatywy JEREMIE oraz Banku Gospodarstwa Krajowego (zob. tabela 2).

Tabela 2. Struktura kapitału pożyczkowego wg źródeł pochodzenia

Wyszczególnienie	Kwota kapitału pożyczkowego w mln zł na koniec roku					Struktura kapitału (w %)				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
Dotacje z samorządu	42,5	44,9	46,1	58,7	66,6	7,6	6,3	5,6	6,2	6,8
Dotacje budżetu państwa	116,2	124,3	123,5	132,9	136,5	20,8	17,4	15,0	14,0	14,0
Środki otrzymane w ramach SPO WKP	57,4	180,8	296,7	341,3	341,3	10,3	25,3	36,0	36,1	34,9
Środki prywatne i/lub środki zagraniczne	81,5	89,1	87,1	74,1	84,9	14,6	12,5	10,6	7,8	8,7
Kredyty/pożyczki	10,1	22,4	32,8	78,4	79,0	1,8	3,1	4,0	8,3	8,1
Środki własne (pochodzące od instytucji prowadzącej fundusz lub dochody funduszu)	175,6	199,4	202,3	233,0	250,0	31,5	27,9	24,6	24,6	25,6
Inne	74,8	53,1	34,6	28,2	19,8	13,4	7,4	4,2	3	2,0
Ogółem	558,2	714,1	823,2	946,5	978,0	100,0	100	100,0	100	100,0

* Dla 2009r. dane za pierwsze półrocze.

Źródło: *Fundusze pożyczkowe w Polsce. Raport nr 12*, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, 2009, s. 12.

Działające w Polsce fundusze pożyczkowe lub instytucje świadczące usługi pożyczkowe to między innymi: Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG SA, Fundacja Wałbrzych 2000, Fundusz Regionu Wałbrzyskiego, Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o., Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości, Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości z siedzibą w Dobiegniewie, Fundacja Inkubator, Fundacja Rozwoju Gminy Żelów, Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Fundacja Rozwoju Regionu Rabka, Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego, Stowarzyszenie Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju, Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, Stowarzyszenie Radomskie Centrum Przedsiębiorczości, Stowarzyszenie Rozwoju Przedsiębiorczości i Inicjatyw Lokalnych, Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych, Agencja Rozwoju Regionalnego MARR SA, Leżajskie Stowarzyszenie Rozwoju, Regionalna Izba Gospodarcza, Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Agencja Rozwoju Regionalnego ARES SA, Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości, Słupskie Stowarzyszenie Innowacji Gospodarczych i Przedsiębiorczości,

Agencja Rozwoju Lokalnego Spółka Akcyjna, Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości SA, Fundusz Górnośląski SA, Górnośląska Agencja Przekształceń Przedsiębiorstw SA, Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Rudzka Agencja Rozwoju Inwestor Sp. z o.o., Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości, Fundacja Rozwoju Regionu Pierzchnica, Koneckie Stowarzyszenie Wspierana Przedsiębiorczości, Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej, Działdowska Agencja Rozwoju SA, Fundacja Rozwoju Regionu Łukta, Fundacja Wspierania Przedsiębiorczości Regionalnej, Nidzicka Fundacja Rozwoju NIDA, Stowarzyszenie „Centrum Rozwoju Ekonomicznego Pasłęka”, Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie, Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości w Kaliszu, Stowarzyszenie Ostrowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, Stowarzyszenie „Ostrzeszowskie Centrum Przedsiębiorczości”, Wielkopolska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości Spółka z o.o., Polska Fundacja Przedsiębiorczości.

Jak widać z powyższego przeglądu podmiotami udzielającymi pożyczek dla firm były zarówno agencje, fundacje, stowarzyszenia, jak i spółki prawa handlowego.

Do połowy roku 2008 funkcjonowało w Polsce 66 instytucji prowadzących 72 fundusze pożyczkowe, o kapitale pożyczkowym wynoszącym 888,5 mln zł²³. Z kolei od początku działalności, czyli od roku 1992 liczba udzielonych pożyczek wyniosła 162,5 tysiąca złotych, ich ogólna wartość zaś niespełna 2 636,9 mln zł (zobacz tabela 3). Przy czym wśród pożyczek udzielanych od początku działalności funduszy dominowały pożyczki na cele inwestycyjne (ok. 66% zarówno w ujęciu wartościowym, jak i ilościowym) i przeznaczone na działalność handlową (47,2% w ujęciu ilościowym i 37,2% w ujęciu wartościowym) czy usługową (odpowiednio 40,7% i 38,3%). Najwięcej pożyczek udzielano w kwocie do 10 000 zł (66% w ujęciu ilościowym i 25% w ujęciu wartościowym). Zdecydowanymi liderami w korzystaniu z tego typu wsparcia byli mikroprzedsiębiorcy (wskaźniki 96,2% oraz 85,4%). Co ciekawe w połowie 2008 r. średni poziom wskaźnika strat (czyli relacji wartości kapitału pożyczek straconych do wartości pożyczek wypłaconych ogółem) wyniósł szacunkowo 1,29% (1,36% na 31.12.2007 r.). Dzięki działalności funduszy pożyczkowych powstało do tamtego momentu 54,6 tysiąca miejsc pracy, przy czym 7,7 tysiąca miejsc pracy wygenerowane zostało przez przedsiębiorców otrzymujących pożyczki ze środków Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP). Należy tutaj podkreślić znaczący wzrost udział środków z wspomnianego powyżej programu w strukturze kapitału

²³ *Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych...*, op.cit.

funduszy ogółem – z 57,4 mln zł (udział na poziomie 10,3%) na koniec 2005 r. do 324,3 mln zł (36,5%) na koniec 2008 r.. Istotne jest to, że fundusze pożyczkowe uzyskujące dofinansowanie ze środków publicznych są instytucjami niedziałającymi w celu osiągnięcia zysku, a przekazującymi go na cele statutowe przy zachowaniu trwałości operacyjnej.

Tabela 3. Charakterystyka kluczowych danych, według stanu na dzień 30.06.2008 r.

Wyszczególnienie	Jednostka	Wielkość na dzień		Dynamika (w %)
		31.12.2007	30.06.2008	
Kapitał pożyczkowy	mln PLN	823,2	888,5	107,9
Liczba udzielonych pożyczek	tys. sztuk	152,1	162,5	106,8
Wartość udzielonych pożyczek	mln PLN	2391,3	2636,9	110,3
Przeciętna wartość pożyczek	tys. PLN	15,7	16,2	103,2

Źródło: Raport nr 10/2008 Fundusze pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, wg stanu na 30 czerwca 2008 r., Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin, październik 2008, s. 7.

Na skutek powodzi z 2010 r. w Polsce fundusze pożyczkowe otrzymały zadanie udzielania preferencyjnych pożyczek tym przedsiębiorcom, którzy ucierpieli w jej wyniku²⁴. Na podstawie dokumentów sprawozdawczych zostało wybranych na drodze konkursu przeprowadzonego przez Ministerstwo Gospodarki dziesięć funduszy pożyczkowych, które przyjęły 977 wniosków pożyczkowych i następnie podpisały 866 umów o finansowanie przedsięwzięć. Łącznie w 2010 r. wypłacono prawie 36 mln zł pożyczek, a średnia wielkość jednej pożyczki wynosiła ponad 40 tys. zł. W owym okresie fundusze pożyczkowe wykazały się wysoką efektywnością działania, gdyż bardzo sprawnie i szybko wypłacały pożyczki potrzebującym firmom. Dzięki temu przyczyniły się do poprawy ich sytuacji ekonomicznej.

Według stanu z końca 2011 r. w Polsce istniało 71 funduszy pożyczkowych (czyli odnotowano spadek o jeden fundusz w porównaniu z 2008 r.)²⁵. Z powyższej liczby funduszy w Polskim Związku Funduszy Pożyczkowych zrzeszonych wówczas było 45 funduszy (w połowie 2015 r. było to już 50), podczas gdy 44 fundusze zarejestrowane były w Krajowym Systemie Usług. Dodatkowo porozumienie o współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości miało 40 funduszy

²⁴ Ustawa z dnia 12 sierpnia 2010 r. o wspieraniu przedsiębiorców dotkniętych skutkami powodzi z 2010 r. (DzU 2010, nr 148, poz. 992).

²⁵ Sprawozdanie roczne z realizacji kierunków rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013, za okres 1 stycznia – 31 grudnia 2011 r., Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2012, s. 6.

pożyczkowych (33 z nich zarejestrowane były w KSU). Według danych Polskiego Związku Funduszy Pożyczkowych, w 2011 r. fundusze pożyczkowe udzieliły 8 781 pożyczek o łącznej wartości 580 mln zł. W latach 2007–2013 głównym źródłem dokapitalizowania funduszy pożyczkowych były środki finansowe przewidziane w Regionalnych Programach Operacyjnych. Jednocześnie fundusze pożyczkowe mogły starać się o pozakapitałowe wsparcie w ramach Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki”²⁶.

Kapitał pożyczkowy funduszy pożyczkowych biorących udział w badaniu Polskiego Związku Funduszy Pożyczkowych²⁷ w 2013 r. wyniósł łącznie 2 166,71 mln złotych (tabela 4)²⁸.

Tabela 4. Łączny kapitał pożyczkowy funduszy pożyczkowych oraz dynamika zmian w latach 2005–2013

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kapitał pożyczkowy (mln zł)	558,2	714,1	823,2	946,4	960,8	1 614,9	1 674,6	1 983,1	2 166,7
Dynamika (w %)	-	127,9	115,3	114,9	101,5	168,1	103,7	118,4	109,3

Źródło: *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2012*, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2013, s. 21, *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013*, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2014, s. 7.

Zauważalny jest zwłaszcza wzrost kapitału pożyczkowego funduszy w roku 2010, kiedy to podmioty te uzyskały znaczące dokapitalizowanie ze środków europejskich (kwotowo był to wzrost o ponad 654 mln zł). W latach 2009–2013 trwał bowiem proces dokapitalizowania funduszy pożyczkowych ze środków Regionalnych Programów Operacyjnych²⁹. Za działania te byli odpowiedzialni marszałkowie województw. W łącznym budżecie 16 Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2007–2013 przewidziano kwotę prawie 655 milionów euro, w tym właśnie między innymi na dofinansowanie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych³⁰.

W województwie dolnośląskim dokapitalizowano następujące podmioty (w sumie 29,5 mln zł):

²⁶ <http://www.pzfp.pl> (28.05.2015).

²⁷ Przy czym należy zaznaczyć, że w badaniu wzięło udział 84% funduszy.

²⁸ Autorzy przywoływanego badania oszacowali, że w 2013 r. łączny kapitał pożyczkowy wszystkich funduszy wyniósł 2 579,4 mln zł.

²⁹ *Sprawozdanie roczne z realizacji kierunków rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013 za okres 1 stycznia – 31 grudnia 2010r.*, Ministerstwo Gospodarki, kwiecień 2011, s. 10–17.

³⁰ *Ibidem*, s. 23.

- Polska Fundacja Przedsiębiorczości – kwota wsparcia 10 mln zł,
- Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG SA – 8 mln zł,
- Fundusz Regionu Wałbrzyskiego – 10 mln zł,
- Sudeckie Stowarzyszenie Inicjatyw Gospodarczych – 1,5 mln zł.

W województwie łódzkim do dofinansowania rekomendowano w 2010 r. tylko Łódzką Agencję Rozwoju Regionalnego Sp. z o.o. z kwotą wsparcia w wysokości 20,0 mln zł.

W województwie lubelskim dokapitalizowano następujące fundusze, które udzieliły dzięki temu 217 pożyczek o łącznej sumie 14,2 mln zł:

- Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego SA – 43 pożyczki, 1,9 mln zł,
- Polska Fundacja Wspomagania Rozwoju Gospodarczego OIC Poland – 13 pożyczek na 0,7 mln zł,
- Fundacja Puławskie Centrum Przedsiębiorczości – 15 pożyczek na kwotę 0,4 mln zł,
- Lubelska Fundacja Rozwoju – 146 pożyczek, 11,2 mln zł.

W województwie lubuskim dokapitalizowano Lubuski Fundusz Pożyczkowy kwotą 4,1 mln zł, dzięki czemu udzielono 26 pożyczek.

Z kolei w województwie małopolskim kwota wsparcia funduszy pożyczkowych wyniosła w 2010 r. przeszło 25,7 mln zł i otrzymały ją Stowarzyszenie „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju„ w Suchej Beskidzkiej, Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA, Fundacja Rozwoju Regionu Rabka, Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego SA.

W województwie mazowieckim udzielono dofinansowania dwóm funduszom:

- Fundacji na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa – 18,9 mln zł,
- Mazowieckiemu Regionalnemu Funduszowi Pożyczkowemu Sp. z o.o. – 20,0 mln zł.

W województwie opolskim wsparcie uzyskała w ramach działania 1.2 „Zapewnienie dostępu do finansowania przedsiębiorczości” Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych i była to kwota 20,0 mln zł.

Podmiotami świadczącymi usługi pożyczkowe, które uzyskały dofinansowanie (na łączną kwotę prawie 63 mln zł) w województwie podkarpackim były fundusze:

- Leżajskie Stowarzyszenie Rozwoju (10,0 mln zł),
- Regionalna Izba Gospodarcza (10,0 mln zł),
- Agencja Rozwoju Regionalnego MARR SA (10,0 mln zł),
- Fundacja Wspomagania Wsi (10,0 mln zł),
- Podkarpacka Izba Gospodarcza (2,7 mln zł).

W województwie podlaskim w roku 2010 dokapitalizowano cztery podmioty na kwotę 61 mln zł. Były to:

- Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego,
- Agencja Rozwoju Regionalnego ARES SA w Suwałkach,
- Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa,
- Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach.

W województwie pomorskim wsparcie otrzymały między innymi następujące podmioty:

- Pomorski Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o. (12,3 mln zł),
- Słupskie Stowarzyszenie Innowacji Gospodarczych i Przedsiębiorczości (8,4 mln zł).

Natomiast w województwie śląskim dokapitalizowanie uzyskały takie podmioty prowadzące fundusze pożyczkowe jak:

- Fundusz Górnośląski SA (40 mln zł),
- Agencja Rozwoju Lokalnego SA (2 mln zł),
- Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie SA (4 mln zł).

W województwie świętokrzyskim na wsparcie funduszy pożyczkowych przekazano kwotę 97 mln zł. Dokonano jej podziału pomiędzy:

- Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego Sp. z o.o. (51, mln zł),
- Fundację Rozwoju Regionu Pierzchnica (10,0 mln zł),
- Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej (7 mln zł),
- Agencję Rozwoju Regionalnego w Starachowicach (1,1 mln zł),
- Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości (21,6 mln zł).

W województwie warmińsko-mazurskim wsparcie w 2010 r. otrzymała Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie, przy czym wartość wypłaconych środków z tytułu realizacji umów pożyczek to ponad 27 mln zł.

W województwie wielkopolskim dokapitalizowano (łącznie kwotą 46 mln zł) do końca 2010 r. następujące instytucje prowadzące fundusze pożyczkowe:

- Wielkopolską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości Sp. z o.o. (35,0 mln),
- Fundację Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości na kwotę (2,0 mln zł),
- Stowarzyszenie Ostrzeszowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości (2 mln zł),
- Polską Fundacją Przedsiębiorczości (2 mln zł),
- Stowarzyszenie Ostrowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości (2 mln zł).

W województwie zachodniopomorskim wsparcie (40 mln zł) z kolei podmioty:

- Polską Fundację Przedsiębiorczości (25 mln zł.),
- Szczeciński Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o. (5 mln zł),

- Fundację na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (10 mln zł).

W 2012 r. 56% posiadanych przez fundusze kapitałów było zaangażowane w pożyczki dla klientów, natomiast w 2011 r. niewiele mniej, gdyż udział ten wyniósł 54%³¹. Jako przyczyny takiej struktury udziału eksperci podawali przede wszystkim:

- konieczne do spełnienia wymogi, regulacje i warunki wynikające z zawartych umów z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości, Bankiem Gospodarstwa Krajowego, Ministerstwem Rozwoju Regionalnego (m.in. obligowanie funduszy pożyczkowych do wydatkowania pierwotnej kwoty dotacji czy brak regulacji zasad ponownego ich wykorzystania);
- rosnące w ostatnim okresie ryzyko kredytowe;
- istotne trudności z pozyskaniem bezpiecznego i dochodowego pożyczkobiorcy;
- stosunkowo wysokie koszty działalności wynikające z udzielania pożyczek o niskiej wartości;
- złożone warunki konkursowe na dokapitalizowanie funduszy (m.in. limity kosztów przeznaczanych na zarządzanie funduszem – 4% wartości dotacji na pożyczki dla mikro- i małych przedsiębiorstw oraz 3% przy dotacji na pożyczki obejmujące także średnie przedsiębiorstwa);
- problemy i przeszkody w otoczeniu prawnoinstytucjonalnym funduszy pożyczkowych (głównie: wąski katalog kwalifikowania celów pożyczki, brak możliwości przeznaczania odsetek i innych przychodów funduszu na jego rozwój, ograniczenie kosztów zarządzania do minimum, charakter funkcjonowania funduszy jako organizacji *non-profit*).

Tabela 5. Pożyczki udzielane z funduszy pożyczkowych w Polsce w 2013 r.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba pożyczek	57800	65400	74100	8300	8138
Wartość pożyczek (w mln zł)	-	-	-	639,1	767,5
Średnia wartość pożyczki (w tys. zł)	36,70	38,90	66,50	77,0	94,3

Źródło: Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2012, op.cit., s. 31; Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013, op.cit., s. 43.

W 2013 r. udzielono ponad osiem tysięcy pożyczek i choć było to mniej niż w roku poprzednim, to w ujęciu wartościowym nastąpił wzrost o ponad 20% (tabela 5). Ponadto w tym samym roku 25% z udzielonych pożyczek otrzymali

³¹ Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013, op.cit., s. 23.

przedsiębiorcy rozpoczynający działalność gospodarczą, a ponad 62% firmy kontynuujące swoją działalność (pozostałe 12,5% pożyczek nie zostało zakwalifikowane do żadnej z tych grup)³². Ogromny spadek w liczbie udzielanych pożyczek został odnotowany w 2012 r. Jego przyczyną było z pewnością wyczerpanie puli uzyskanej z dofinansowania ze środków europejskich. Również zdecydowanie, tj. o 17,3 tys. zł wzrosła w 2003 r. średnia wartość pożyczki.

Tabela 6. Rynek funduszy pożyczkowych w Polsce w 2013 r. – zróżnicowanie geograficzne

Wyszczególnienie	Liczba funduszy	Liczba pożyczek	Wartość pożyczek	Udział w % w wartości pożyczek ogółem	Średnia wartość pożyczki
Województwo dolnośląskie	4	513	41 774 488,07	5,44	8 431,75
Województwo kujawsko-pomorskie	2	316	22 603 873,89	2,94	71 531,25
Województwo lubelskie	3	122	5 437 560,00	0,7	47 283,13
Województwo lubuskie	3	298	13 192 282,69	1,71	44 269,41
Województwo łódzkie	5	214	28 344 330,00	3,69	132 450,14
Województwo małopolskie	4	532	34 749 495,00	4,52	65 318,59
Województwo mazowieckie	8	1908	96 876 468,10	12,62	50 773,83
Województwo opolskie	2	185	36 308 249,68	4,73	196 260,81
Województwo podkarpackie	5	458	47 185 275,04	6,14	103 024,61
Województwo podlaskie	2	122	12 764 800,20	1,66	104 629,51
Województwo pomorskie	2	577	47 324 936,84	6,16	82 018,95
Województwo śląskie	7	400	41 764 929,51	5,44	104 412,32
Województwo świętokrzyskie	4	518	93 899 069,94	12,23	181 272,34
Województwo warmińsko-mazurskie	6	328	33 196 237,13	4,32	139 479,98
Województwo wielkopolskie	5	489	75 611 186,34	9,85	154 624,10
Województwo zachodniopomorskie	3	1158	136 456 330,00	17,77	117 837,94
Razem	65	8138	767 489 512,2	100	94 309,35

Źródło: *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013*, op.cit., s. 11

Pod względem zróżnicowania geograficznego najwięcej pożyczek zostało udzielonych w województwach mazowieckim i zachodniopomorskim (odpowiednio 1980 i 1158), natomiast w ujęciu wartościowym te dwa województwa zmie-

³² Ibidem, s. 36–38.

niły kolejność (w zachodniopomorskim było to 136,5 mln zł, a w mazowieckim prawie 97 mln zł). Na uwagę zasługuje bardzo wysoki udział w wartości udzielonych pożyczek województwa świętokrzyskiego (niespełna 94 mln zł przy liczbie 518 pożyczek).

Tabela 7. Kategorie pożyczkobiorców według rodzaju przedsiębiorstw/institucji w 2013 r.

Wyszczególnienie	Liczba	Wartość w PLN
Mikro	7152	562 517 993,97
Małe	766	153 646 285,54
Średnie	139	42 952 637,73
Fundacje, stowarzyszenia, spółdzielnie i inne podmioty ekonomii społecznej	31	3 204 597,48
Inne (w tym instytucje publiczne)	50	5 167 997,52

Źródło: *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013*, op.cit., s. 15.

Z tabeli wynika, że głównymi beneficjentami funduszy pożyczkowych w 2013 r. byli mikroprzedsiębiorcy (prawie 88% wszystkich udzielonych pożyczek, w ujęciu wartościowym zaś 73%) i małe przedsiębiorstwa (odpowiednio 9,5% i 20%).

Tabela 8. Terminowość spłaty pożyczek w 2013 r.

Wyszczególnienie	Pożyczki razem	Udział w %	Pożyczki razem w zł	Udział w %
Pożyczki aktywne	21 956	100,0	1 363 794 682,48	100,0
Spłacane terminowo	14 992	68,3	1 004 418 098,29	73,64
Z opóźnieniem powyżej 30 dni	2 475	11,27	106 107 724,98	7,78
Z opóźnieniem powyżej 180 dni	840	3,82	32 788 955,63	2,4
Pożyczki windykowane	2 201	10,2	98 289 636,26	7,2
Pożyczki stracone	336	1,53	10 194 173,72	0,74
Pożyczki niezidentyfikowane	1 112	5,06	111 996 093, 60	8,21

Źródło: *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013*, op.cit., s. 43.

Jeżeli chodzi o terminowość spłaty pożyczek w 2013 r. to tylko 70% pożyczek była spłacana terminowo, przy dość wysokim udziale pożyczek windykowanych (ponad 10%). Zauważalny jest też istotny udział pożyczek spłacanych z opóźnieniem przekraczającym 30 dni (ponad 11%). Wskazanim byłoby przy tym dokonanie porównania z latami poprzednimi, pojawia się tu jednak pewna trudność z uwagi na różne badania (głównie ankietowe, stąd problem wielkości próby)

przeprowadzane przez autorów raportów. Na podstawie danych z tabeli 9 można jednak założyć, że rośnie udział pożyczek windykowanych, czego przyczyn należy niewątpliwie doszukiwać się w spowolnieniu gospodarczym i problemach z zatorami płatniczymi w gospodarce³³.

Tabela 9. Terminowość spłaty pożyczek w latach 2011–2012

Wyszczególnienie	Udział w 2011 r. (w %)	Udział w 2012 r. (w %)	Dynamika (w %)
Spłacane terminowo	75,80	78,79	103,94
Z opóźnieniem do 30 dni	11,50	8,94	77,74
Z opóźnieniem do 180 dni	3,8	2,81	73,95
Pożyczki windykowane	7,4	8,26	111,62
Pożyczki stracone	1,5	1,20	80,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2011*, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2012; *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2012*, op.cit.

Ministerstwo Gospodarki, przygotowując kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych oraz średnich przedsiębiorstw, dążyło przede wszystkim do poprawy dostępu dla tych przedsiębiorców do kapitału. Działania te były realizowane między innymi poprzez:

- opracowanie oraz wprowadzenie standardów funkcjonowania funduszy pożyczkowych;
- podniesienie kompetencji konsultantów, którzy świadczą usługi finansowe w zakresie udzielania pożyczek (czyli organizacja szkoleń z zakresu prawnych aspektów prowadzenia działalności pożyczkowej w okresie spowolnienia gospodarczego, opracowanie programu podnoszenia kompetencji kadr funduszy poręczeniowych);
- dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych ze środków Regionalnych Programów Operacyjnych;
- wdrożenie systemu monitoringu funduszy pożyczkowych.

Monitoring funduszy pożyczkowych obejmuje przede wszystkim gromadzenie takich danych jak³⁴:

³³ P. Dec, *Metody zarządzania płynnością finansową przedsiębiorstw w Polsce w warunkach występujących zatorów płatniczych i zwiększającej się liczby upadających przedsiębiorstw*, w: *Płynność finansowa przedsiębiorstw w Polsce. Uwarunkowania, zarządzanie płynnością, ryzyko*, red. J. Grzywacz, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2014, s. 88–95.

³⁴ *Sprawozdanie roczne z realizacji kierunków rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013 za okres 1 stycznia – 31 grudnia 2010r.*, Ministerstwo Gospodarki, kwiecień 2011, s. 9.

- liczba i wartość udzielonych pożyczek,
- liczbą i wartością pożyczek niespłaconych i zagrożonych,
- liczbą i rodzajem pożyczkobiorców (zgodnie z ustalonym formatem i strukturą).

Raporty zawierające powyższe dane przekazywane są co pół roku przy wykorzystaniu systemu informatycznego. Do raportów rocznych, obejmujących dane na temat liczby świadczonych usług i liczby klientów, dołączane są natomiast oświadczenia o spełnianiu standardów wykonywanych usług. Aby wymóc przekazywanie poprawnych i rzetelnych danych co trzy lata, w każdym funduszu przeprowadzane będą audyty.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych studiów literaturowych i analiz można prawie z pewnością potwierdzić, że fundusze pożyczkowe nie tylko sprawnie funkcjonują od jakiegoś czasu, ale również mają liczne grono klientów. Nierzadko stanowią one swoistą deskę ratunku dla podmiotów gospodarczych, którym odmówiono dofinansowania w innych instytucjach (takich jak np. banki). Fundusze pożyczkowe mają jedną, niesłychanie ważną cechę – tworzone są na poziomie lokalnym przez różnego typu podmioty (m.in. agencje, fundacje, stowarzyszenia), które mają konkretną wiedzę na temat potrzeb działających tam przedsiębiorców. Ponadto dzięki znacznemu dofinansowaniu z funduszy europejskich, fundusze pożyczkowe mogły oferować bardzo preferencyjne warunki dla potencjalnych klientów. Oczywiście pojawiają się również pewne problemy w funkcjonowaniu funduszy pożyczkowych w Polsce. Zaliczyć można do nich głównie wciąż nie do końca uregulowaną kwestię cyklicznej kontroli działalności tego typu podmiotów. W sytuacji dalszego rozwoju rynku funduszy pożyczkowych warto nie tylko zwiększać pulę środków pieniężnych (europejskich, krajowych) przeznaczanych na zwiększenie ich zdolności pożyczkowych, ale również wprowadzić pełny nadzór zewnętrzny nad ich działalnością.

Bibliografia

1. Dec P., *Statistics bankrupt companies in Poland and in the world – the specter of last global economic crisis*, “Global Journal of Advanced Research” 2015, vol. 2, issue 1.
2. *Fundusze pożyczkowe w Polsce. Raport nr 12*, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, 2009.
3. *Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*, Ministerstwo Gospodarki, marzec 2011.
4. *Płynność finansowa przedsiębiorstw w Polsce. Uwarunkowania, zarządzanie płynnością, ryzyko*, red. J. Grzywacz, Oficyna wydawnicza SGH, Warszawa 2014.
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 24 maja 2011r. w sprawie Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (DzU 2011, nr 112, poz. 656).
6. *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2011*, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2012.
7. *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2012*, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2013.
8. *Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2013*, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2014.
9. Rytelewska G., *Bankowość detaliczna. Potrzeby, szanse i zagrożenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
10. *Standardy funduszu pożyczkowego i usługi finansowej (polegającej na udzielaniu pożyczki) Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU)*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011.
11. *Sprawozdanie roczne z realizacji kierunków rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013, za okres 1 stycznia 2009–31 grudnia 2011r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2012.
12. Stiglitz J.E., *Globalizacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
13. Strużycki M., *Zarządzanie przedsiębiorstwem*, Difin, Warszawa 2004.
14. Ustawa z dnia 12 sierpnia 2010 r. o wspieraniu przedsiębiorców dotkniętych skutkami powodzi z 2010 r. (DzU 2010, nr 148, poz. 992).
15. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (DzU 1964, nr 16, poz. 93, z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (DzU 2003, nr 96, poz. 873 z późn. zm.).
17. Ustawa z dnia 27 maja 2004r. o funduszach inwestycyjnych (DzU 2004, nr 146, poz. 1546).
18. www.pzfp.pl
19. www.mg.gov.pl
20. Wytyczne wspólnotowe dotyczące pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw (DzU UE, C 244, z 1 października 2004r.).